

Vážený pane předsedo Senátu, vážené excelence, vážení a milí hosté!

Je mi ctí před tak vzácným auditoriem prezentovat některé z výsledků činnosti Ústavu pro studium totalitních režimů. Ač se to možná nezdá, pět let v činnosti veřejné instituce není nijak dlouhá doba. Navíc pět let v prostředí, kdy je výzkum moderních dějin, tedy těch dějin, „které si přece všichni dobře pamatujeme“ - záležitostí citlivou nejen po stránce odborné, ale mnohdy i osobní.

Již dnes je však možné konstatovat, že Ústav přistoupil ke všem společensky závažným tématům, které dostal do vínku, a to i k tématům, jimž se do té doby jiné výzkumné instituce vyhýbaly, přesně tak, jak zákon předpokládal. Po půl roce ve funkci prvního náměstka (i se zohledněním doby, po kterou jsem působil na významných funkcích ve vědecké radě Ústavu) mohu uvést, že naše instituce plní své zákonné povinnosti v maximálním rozsahu, a to bez ohledu na snižující se rozpočet. Vždyť výsledek, kterého Ústav za tak krátkou dobu dosáhl – a to po vzniku doslova „na zelené louce“ – je vynikající. Ostatně posuďte sami.

Za oněch pět let své existence, která si dnes připomínáme, byl Ústav pořadatelem nebo spolupořadatelem 35 mezinárodních konferencí a sympózií, 124 odborných seminářů, přednášek a diskusí, 43 výstav a výstavních projektů, které byly prezentovány na 120 místech, a to nejen v České republice, ale i v zahraničí. V neposlední řadě byl Ústav zároveň vydavatelem nebo spoluvydavatelem 113 publikací, z toho 25 periodických. Společně se sdružením Post Bellum a Českým rozhlasem se však Ústav také podílel a podílil i na vzniku pamětnického digitálního archivu Paměť národa, kde je v současnosti uloženo více než 2500 výpovědí pamětníků, z nichž 1500 je zpřístupněno veřejnosti.

Za mimořádně důležité osobně považuji vzdělávací aktivity Ústavu, zaměřené na mládež, pedagogy a širokou veřejnost. V letech 2008-2012 Ústav uspořádal 49 prezenčních celodenních seminářů pro učitele (z toho 27 v Ústavu, 17 v krajských městech a dva na vysokých školách), 5 letních škol pro učitele (2008, 2009, 2010, 2011, 2012), dále vydal tři vzdělávací DVD, dvě internetové multimediální učebnice, 56 výukových jednotek a na 400 pracovních a metodických listů. Od roku 2011 navíc pořádá e-learningové kurzy pro učitele – a v současné době jedinou institucí u nás, která v této oblasti nabízí tuto formu vzdělávání. Různými typy vzdělávacích kursů Ústavu prošlo od roku 2008 přes 900 učitelů. Nesmím však zapomenout ani na to, že Ústav dlouhodobě spolupracuje s 25 školami v celé ČR a tento počet se neustále zvyšuje. Ústav rovněž vybudoval a provozuje veřejně přístupnou knihovnu Jána Langoše, kde je soustředěno více než 5.500 titulů s tématem dějin totalitních režimů.

Obdobně nepřehlédnutelné jako výsledky vzdělávací jsou i výsledky úseku digitalizace a informatiky, který se formou i obsahem převodu archiválií a dokumentů (zejména Archivu bezpečnostních složek) do elektronické podoby vypracoval na absolutní špičku v České republice. V uplynulých pěti letech bylo péčí Ústavu digitalizováno 27 278 060 souborů (celkem 131 377 archivních jednotek). Již v současné době je na internetu přístupno 961

digitalizovaných archivních pomůcek (protokolů), více než 1 000 000 databázových záznamů a 71 000 digitalizovaných souborů (připravených nejen k nahlédnutí, ale i ke stažení). Dalších 3 300 000 souborů je zpracováno v informačním systému elektronického archivu.

Bez jakéhokoliv patosu uvádím, že se Ústav za své výtečné výsledky v těchto oblastech nemá za co stydět. Položme si otázku, kolik publikací, odborných i popularizačních článků v našich periodikách, výstav, konferencí a symposií by nevzniklo a neoslovilo tak domácí i zahraniční veřejnost, pokud by zde ústav nebyl. O co bychom byli všichni společně ochuzeni!

Neusínáme však na vavřínech. Jsme maximálně otevření jakékoliv diskusi. Oceníme jakékoliv kvalifikované připomínky, které posunou naši činnost dále. Připravujeme detailnější rozpracování jednotlivých projektů a budeme se v intencích zákona snažit využít stávající potenciál k pokrytí oblasti, kterým až dosud z různých důvodů nebyla věnována taková pozornost.

Osobně se domnívám, že Ústav jednoznačně obstál v nemalé konkurenci, uhájil své právo na existenci, zejména v posledním období se personálně stabilizoval (a já našemu týmu velice děkuji za odváděnou práci!) a nyní má nakročeno k dalšímu výraznému prohloubení svého vědeckého potenciálu. Vyléčil se z dětských nemocí, naučil se fungovat v rámci svého specifického právního postavení, maximálně efektivně využívá svěřené finanční prostředky. Spolupracuje nejenom s řadou domácích autorit na výzkumném i muzejním poli, ale spoluprací se zahraničními partnery výrazně pozitivně reprezentuje Českou republiku v zahraničí. Jsme navíc pyšní, že jsme jednou z mála „senátních“ institucí, cítíme to jako velký závazek. Ale nutno říci – je to oboustranný závazek.

Ústav je veřejnou institucí, která má ze zákona řešit neobyčejně velkou škálu úkolů (jen namátkou chci zmínit kupříkladu naplňování zákona 262/2011 Sb., které probíhá v úzké součinnosti s ministerstvem obrany ČR). Ty zvládneme s kvalitním personálem, využíváním technologií hodných jednadvacátého století a za předpokladu veřejné podpory. Naší ambicí je být i nadále institucí přísně nadstranickou, ve svých odborných závěrech maximálně objektivní, a v co nejužší spolupráci s Archivem bezpečnostních složek plnit své zákonné poslání.

To co v současnosti nepotřebujeme, jsou samoučelné změny, nestabilita a zpochybňování. Vedení Ústavu dobře ví, jak plnit své povinnosti. Co potřebujeme, je pochopení a spolupráce. A v neposlední řadě i čas, abychom mohli být ještě lepší. Všechno potřebuje svůj čas.

Děkuji Vám za pozornost.